

Ur *Tidsignal* nr 5-6 2006

Kjell Östberg

Den svenska borgarklassen – ekonomiskt stark men politiskt svag?

Det finns en seglivad myt om att den svenska bourgeoisien skulle vara stark ekonomiskt men svag politiskt. I denna artikel ska vi kritiskt skärskåda denna tes. Ja, inte om dess relativa ekonomiska styrka. Och inte heller att de borgerliga partierna i en internationell komparation haft svårt att hävda sig mot den slagkraftiga och välorganiserade socialdemokratin. Men i denna artikel har vi fokus på det ledande, övre skiktet av borgarklassen, den svenska storfinansen. Och då blir svaret ett annat.

Uppkomsten av en modern borgerlighet – ekonomisk, social och kulturell – gick långsamt under 1800-talet. Kanske kan man med Göran Therborn hävda att den svenska borgarklassens vaggga stod i Göteborg i början av 1800-talet. I napoleonkrigens skugga utvecklades snabbt några viktiga handelsfirmor – flera med skotska ägare – som snart kom att leda och finansiera den tidiga industrialiseringen inom trä och järn.¹ Under hela 1800-talet förblev emellertid Sverige i huvudsak ett jordbrukssamhälle. Jordbruket förblev den dominerande sektorn och den ökande industriproduktionen försiggick till stor del på landsbygden eller på mindre orter. Industrin förblev i hög grad råvaruorienterad.²

Samtidigt lades den institutionella grunden för det moderna kapitalistiska samhället: Infrastruktur som järnvägar skapades, utbildningsväsendet reformerades, lagstiftningen anpassades för det nya företaget och det politiska systemet anpassades för en liberal stat.

Först på 1890-talet skedde det stora industriella genombrottet och under hög-konjunkturåren kring sekelskiftet exploderade framför allt den svenska skogs- och verkstadsindustrin. Företag som ASEA, LM Ericsson, Separator, Alfa Laval växte snabbt. I inget annat land var tillväxttakten under årtiondena innan första världskriget så snabb som i Sverige. Orsakerna var flera samverkande: naturresurser, industristruktur och institutioner och inte minst en gynnsam situation i den globala ekonomiska arbetsfördelningen.

Denna speciella kombination av omständigheter fick också konsekvenser för den svenska borgerlighetens ekonomiska strukturer. Snabbt växande företag skapade behov av kapital, en bristvara i den dittills relativt underutvecklade svenska ekonomin. Här kom bankerna att spela en avgörande roll som ”spindlar i den ekonomiska utvecklingens nätverk”.³ Finanskapitalets genombrott har allmänt betraktats som en central mätare på den andra industriella revolutionens genomslag. ”Produktionens koncentration; därur framväxande monopol; bankernas sammansmältning eller sammanväxande med industrin – se här historien om finanskapitalets uppkomst och detta begrepps innehåll” skriver Lenin när han vill skildra kapitalismens utveckling till sitt imperialistiska stadium. I få länder skedde denna utveckling så tidigt och så genomgripande som i Sverige.

Detta innebar att några få banker – framför allt Skandinavbanken, Handelsbanken och Enskilda banken – kom att få ett avgörande inflytande över det svenska näringslivet under större delen av 1900-talet. När den ende seriöse uppstickaren – Kreuger – föll delade storbankerna under 1930-talet girigt på kvarlevorna av hans imperium.

Konkret innebar detta i sin tur att den svenska storbourgeoisien var en ganska liten och väl sammanhållen grupp. Den skulle om den ville kunna samlas i en mindre samlingsal. Och det

¹ Göran Therborn 2000, *Borgarklass och byråkrati i Sverige*.

² Schön 2000, *En modern svensk ekonomisk historia*, s 138

³ Schön 2000 s 257

ville den ibland, när den ville påverka viktiga samhällsbeslut.

Uppfattningen att den svenska borgerligheten skulle vara politisk svag är nämligen i stor utsträckning en myt. Den har tvärt om aktivt och ofta med betydande framgång ingripit närhelst så krävts. Att dess ledande fraktion varit liten och ofta samstämd har underlättat uppgiften.

Fram till det demokratiska genombrottet deltog storbourgeoisien ofta direkt i de beslutande politiska församlingarna. De göteborgska företagarna var en viktig del av riksdagens liberala fraktion, andra tillhörde mer konservativa strömningar. Samtidigt ska man inte överdriva betydelsen av sådana politiska etiketter under ståndsriksdag och den tidiga tvåkammarsriksdagen. De politiska partierna var föga institutionaliserade och borgarna rörde sig fördomsfritt mellan dem. Wallenbergimperiets grundare, AO Wallenberg uppträdde betecknande nog länge som politisk vilde. Och de visade ofta imponerande dådkraft. Det sena 1800-talets första kammare, som oförtjänt länge hade ett rykte som reaktionens högborg, rymde en grupp storföretagare och progressiva ämbetsmän som aktivt bidrog till samhällets modernisering.⁴ Och de svenska städerna, som tack vare den graderade rösträtten länge hade kraftiga högermajoriteter kännetecknades kring sekelskiftet av betydande expansionslusta. Det byggdes hamnar, spårvägar, el-, gas- och vattenverk som aldrig förr. Allt skedde med skattemedel och drevs i kommunal regi. Det var vid denna tid vänstern – liberaler och socialdemokrater – som protesterade mot slöseriet med skattemedel.⁵ Den svenska borgarklassen har aldrig haft några skrupler att använda sig av staten för sina egna syften.

Höjdpunkten för storbourgeoisins direkta politiskt-parlamentariska inflytande var antagligen regeringen Hammarskjöld, den regering som uppstod ur borggårdskuppen våren 1914, när den liberala regeringen Staaft tvingades avgå. Med KA Wallenberg som utrikesminister, redarkungen Boström som sjöminister och textilbaronen Vennersten som finansminister kunde Branting med viss rätt hävda att storfinansens bildat regering.

Samtidigt som storborgerligheten länge kraftfullt engagerade sig i politisk verksamhet var deras koppling till partierna pragmatisk. Strax efter sekelskiftet bildades de två stora borgerliga partierna, Frisinnade landsföreningen för liberalerna och Allmänna valmansförbundet för högern. Partierna representerade två kompletterande linjer i förhållande till det överskuggande hotet för en oroad borgarklass: arbetarrörelsen. Högern stod för den klassiska antisocialismen och ett rakryggt motstånd mot ett allt för snabbt nedbrytande av de dominerande elitistiska politiska strukturerna, framför allt mot den allmänna rösträtten. När Allmänna valmansförbundet bildades 1904 var näringslivet pådrivande. Partiets förste ordförande var betecknande nog samtidigt ordförande i SAF, och partiets reelle, och snart också formelle ledare, Arvid Lindman var också storföretagare. Ända fram till 1960-talet levde högerpartiet nästan uteslutande på bidrag från näringslivet.⁶ Men inom högern fanns också betydligt mer renlärliga konservativa, bönder och ämbetsmän, som ibland företrädde närmast antikapitalistiska strömningar, och grupper ur eliten som inte var beredda att avstå sina privilegier till underklassen.

Liberalerna förespråkade istället ett aktivt försök att integrera arbetarna genom de parlamentariska strukturerna, eller med Edéns ord, få socialdemokraterna att växa in igen i det samhälle de förkastar. Inom det liberala partiet fanns också en betydande representation av ledande kapitalister med Göteborgsliberaler som Ekman, Waern och Mannheimer i spetsen.

Även om högern var kapitalets huvudalternativ rörde man sig fördomsfritt mellan moderat konservatism och liberalism. När det annalkande första världskriget krävde samling kring

⁴ Torbjörn Nilsson 1994, *Elitens Svängrum*

⁵ Kjell Östberg 1996, *Kommunerna och den svenska modellen* s 11

⁶ Gullan Gidlund 1983, *Partistöd*

fosterlandet – och militär upprustning – gick även de liberala storföretagarna åt höger. När å andra sidan krigets högerregeringar var körda i botten och revolutionshotet hösten 1918 kastade sin skugga också över Sverige samlades centrala delar av landets ekonomiska elit till ett möte med syfte att bryta ner de mer renlära konservativas motstånd mot den allmänna rösträtten för att på så sätt försöka dämna i de revolutionära strömmarna. Den grå eminensen i detta försök att ”genom rösträtt köpa sig fri”.. var Marcus Wallenberg.⁷

Wallenberg hade vid denna tid redan kunnat försäkra sig om att socialdemokraterna i regeringsställning inte utgjorde något hot mot det borgerliga samhällets fortbestånd. Man har som bekant diskuterat när den svenska modellens samförstånds-inriktade klassamarbete institutionaliserades. Kohandeln 1933 eller Saltsjöbadsavtalet 1938 har varit forskningens favoriter. För vår del är tillkomsten av den Edén-Brantingska regeringen hösten 1917 huvudsavaret. För att lösa näringslivets viktigaste och akuta fråga att vrida den svenska handelspolitiken från krigets tyskvänliga till efterkrigstidens proväsliga utsågs med Branting och Palmstierna som pådrivande, Wallenbergs nära medarbetare, ordföranden i Enskilda banken, Johannes Hellner till utrikesminister. Marcus Wallenberg kunde i detalj styra reorganiseringen av den statliga utrikes- och handelsförvaltningen, och ersätta den tyskvänliga konservativa byråkratin med pålitliga företrädare för den egna sfären. Denna dramatiska process, som skulle kunna beskrivas som slutfasen i den svenska borgerliga revolutionen, uppfyller alla krav på skildringar som vanemässigt avfärdas som konspirativa vanföreställningar, om den inte varit så väldokumenterad, framför allt i Söderpalm avhandling. Under det allra mest känsliga skedet satt Wallenberg och Branting hemma hos Hellner och godkände Wallenbergs förslag; möjligtvis försökte Branting, utan framgång, få in en socialdemokratiskt anstruken krigsprofitör bland alla Wallenbergs näringslivsmän i den nya förvaltningen.⁸ Bara den sidsteppade antikapitalistiska högern protesterade, ”kombinationen storfinans och demokrati” hotade den konservativa ämbetsmannatraditionen.⁹

Även om Wallenberg snart insåg den konstitutionella demokratin möjligheter, och var snar att utnyttja dem i eget syfte, betyder det inte att hela borgerligheten var vunnin för demokratin. Inom högern existerade starka krafter som med saknad såg tillbaka på det elitistiska samhället, och starka grupper, bl a inom ungdomsförbundet var länge öppet kritiska mot samhällsutvecklingen. Konservatismen måste försöka att ”undan för undan mala sönder den demokratiska ideologin”, kunde det heta.¹⁰ Under andra världskriget såg många inom borgerligheten med tillfredsställelse på möjligheten av upprättandet av ett mer auktoritärt samhälle under den tyska nyordningens paraply.

Samtidigt rådde business as usual. Den svenska industrin kunde utan ideologiska skyggglappar förse den tyska krigsindustrin med järnmalm och kullager till den grad att Wallenberg och Wenner-Gren efter kriget riskerade att hamna på de allierades svarta lista.¹¹ Det var först efter andra världskriget som dessa grupper accepterade demokratin utan reservationer.

Storföretagarna kombinerade högerns tveksamhet inför demokratin i allmänhet med en skepsis mot politiken och de politiska partierna, och deras direkta engagemang i partipolitiken och de parlamentariska organen minskade betydligt, både centralt och lokalt, även om man ekonomiskt fortsatte att sponsra framför allt högern.¹² Mot socialdemokratin var naturligtvis föraktet klart uttalat. Korrumperade, inkompetenta, lycksökare, pampar med gangsterartade metoder var vardagliga beteckningar på de socialdemokratiska ledarna. Men även om man

⁷ Sven-Arne Söderpalm 1970, *Wallenberg och Branting* s 175 ff

⁸ Söderpalm 1970 150 f

⁹ Söderpalm 1970 s142

¹⁰ Citatet från den framtida högerledaren Jarl Hjalmarsson, Torstendahl 1969, *Mellan nykonservatism och liberalism* s 99.

¹¹ Werner Schmidt 2002, *Antikommunism och kommunism under det korta 1900-talet*.

¹² Se också Östberg 1996.

delade ideologisk grundsyn med de borgerliga partierna, och även om näringslivet i realiteten finansierade merparten av deras verksamhet fann inte heller de borgerliga partierna nåd inför storföretagarnas kritiska ögon. Politikerna var inte kapabla att sköta sina partier och det låg därför industriledarna att övervaka att arbetet sköttes ordentligt om det skulle vara någon vits att skjuta till vidare resurser, sammanfattar Niklas Stenlås i sin avhandling en typisk företrädare för den ekonomiska eliten.¹³ I sin studie över storfinansens ”inre krets” visar han i detalj hur den befrämjade sina egna syften genom att sponsra de borgerliga partierna, och framförallt högern, under och efter andra världskriget. Genom regelbundna interna möten formulerade denna inre krets sina krav på högerns politik. Deras satsning blev av särskild betydelse för den aggressiva kampanj, PHM eller Planhushållningsmotståndet, som näringslivet och den politiska borgerligheten genomförde som svar på den radikaliserings- och arbetarrörelsen genomgick efter kriget. Även om den stora summa pengar som pumpades in – kanske 20 miljoner bara inför 1948 års val (vilket motsvarar bortåt en halv miljard i dagens penningvärde) inte räckte till att fälla den socialdemokratiska regeringen bidrog kampanjen verksamt till att driva socialdemokratin på defensiven. Partiet slog in på en betydligt mer näringslivsvänlig politik, varmt uppbackad, eller till och med pådriven av LO.

Under ledning av den nye finansministern Sköld vidtog regeringen en rad åtgärder för att återupprätta regeringens förtroende hos den ekonomiska borgerligheten. Av stor symbolisk betydelse blev den s k torsdagsklubben, där representanter för regering och näringsliv regelbundet träffades för regelbundna överläggningar i ekonomiska frågor, från 1955 ersatta av Harpsundskonferenserna.

Också inom borgerligheten skedde en attitydförändring. I samband med ett generationsskifte försvann många av dem som fostrats i mellankrigstidens hårda marknadsliberalism. En ny generation hade en betydligt mer pragmatisk inställning till statliga ingrepp – och samarbete med staten. Inspirationen kom ofta från amerikansk management och samhällsvetenskap. Utan att kapa banden med de borgerliga partierna deltog man aktivt i skapandet av ”Harpsundsdemokratin”, där näringsliv, fackföreningsrörelse och andra intresseorganisationer under avspända former diskuterade gemensamma strategiska angelägenheter. Deras partipolitiska engagemang minskade ytterligare. Och när partistödet infördes under andra hälften av 1960-talet minskade behovet av deras pengar för partiernas dagliga arbete.

Sakta men säkert kapitulerade också de borgerliga partierna. Idén om den blandekonomiska välfärdsstaten fick allmän acceptans. Högerns partiprogram kännetecknades av ”dess näst intill reservationslösa uppslutning kring välfärdssystemet såsom det utformades i slutet av 1960-talet”.¹⁴

Med en viss tillspetsning kan man säga att den svenska modellen istället utmanades från vänster. Först av den unga generationen 68-or som krävde internationell solidaritet, ökad rättvisa, jämställdhet mellan könen. Sedan, framför allt efter gruvstrejken, av arbetarklassen, som krävde inflytande på arbetsplatserna, drägliga arbetsmiljöer och ökade fackliga rättigheter. Den allmänna radikaliserings- och kännetecknade 1970-talet ledde fram till en våg av sociala reformer, antagligen den mest omfattande i något land, någonsin. De offentliga utgifternas andel av BNP ökade med 50 procent under 1970-talet. Och de allra flesta reformer genomfördes under total partipolitisk enighet. Men inte politisk.

Det blev åter dags för den ekonomiska borgerligheten att agera för att vrida tiden rätt. Vi känner idag väl historien. Partistödet gjorde att näringslivet plötsligt fick pengar över, som tidigare pumpats rätt in i de borgerliga partierna. 1971 utsågs Sture Eskilsson till chef för SAF:s avdelning för samhällskontakt. Året därpå presenterade Eskilsson ett PM som signalerade en kursändring som skulle bli av avgörande betydelse för samhällsutvecklingen

¹³ Niklas Stenlås 1998, *Den inre kretsen* s 300.

¹⁴ Stigbjörn Ljunggren 1992 *Folkhemskapitalismen* s 276.

under de kommande decennierna. Eskilsson hade studerat framväxten av den pågående radikaliseringen, och lärt av den. Han imponerades av vänsterns höga teoretiska nivå, och menade att vänstervågen ”knappast skulle ha varit möjlig utan de insatser som gruppen ’Unga filosofer’ gjorde för nu ungefär fem år sedan. Det spelar ingen roll om en sådan ideologisk primärdebatt omfattas endast av ett mindre antal personer. Den är nödvändig för att idéerna skall utvecklas och få den rätta utformningen.”¹⁵ Arbetsgivarnas beslut blev också att utveckla en informations- och propagandaverksamhet för att motverka och tränga tillbaka vänstervågen. Att arbetsgivarna ger stora summor för att organisera kampanjer med syfte att påverka samhällsutvecklingen har som vi sett gamla traditioner i Sverige. Den kampanj som initierades i början av 1970-talet är ändå antagligen den mest omfattande. Hundratals miljoner kom att pumpas in i ett vittförgrenat nät som så småningom förutom de traditionella arbetsgivarorganisationerna kom att omfatta utredningsinstitut (IUI), Studieförbundet Näringsliv och Samhälle, förlag som Timbro, Ratio och Opinion samt SAF:s och Industriförbundets förlag, tidningar som SAF-tidningen och Svenska Dagbladet, Näringslivets ekonomifakta och organisationer och påtryckningsgrupper alltifrån Skattebetalarnas förening och Folket mot löntagarfonder till Nätverket den nya framtiden och Kvinnor för en borgerlig regering.¹⁶ Nätverken var naturligtvis inte bara ett tomt skal. Medvetet formulerades en alternativ politik och en alternativ samhällssyn som i grunden kom att utmana de idéer som låg bakom. Tydligast kom de till uttryck i SAF:s långa önskelista som formulerade en rad krav på långtgående samhällsförändringar i stor företagarnas intresse.

1976 föll den socialdemokratiska regeringen med dunder och brak. Den valkampanj som förgick valet hade en del påtagliga likheter med 2006. Ett centralt tema i kampanjen var behovet av växling vid makten. Ett alldeles för långt socialdemokratiskt regeringsinnehav hade lett till korrupktion och maktmissbruk, som gärna illustrerades med bilder på överviktiga pampar som inte levde som de lärde.

Men det var ingalunda så att de borgerliga partierna gick till val på att genomföra SAF:s politik. Tvärtom. I betydande utsträckning angreps socialdemokratien från vänster. Gång på gång angreps socialdemokraterna för att de inte lyckats bekämpa – arbetslösheten. I opinionsundersökningarna låg socialdemokraterna på rekordlåga nivåer. Var socialdemokraterna inte längre framgångsrika i sin främsta gren? Under jämviktriksdagen 1973–76 var de borgerliga partierna pådrivande i en expansiv keynesiansk politik, även om det ska sägas att högern under Bohman var emot. Genom att låta centerledaren Fälldin fånga upp en av den radikala rörelsens viktigaste krav, nej till kärnkraft, kan man hävda att den borgerliga regeringen åkte snålskjuts på vänstervågen. Såväl de andra borgerliga partierna som de storföretagare som stod bakom dem var naturligtvis kraftiga motståndare till en kärnkraftsavveckling, och naturligtvis visste de att det inte skulle vara möjligt att genomföra en sådan även vid en borgerlig valseger, men de föredrog vist nog att spela bluffstop.

Det måste ses som en ödets ironi att en viktig orsak till att socialdemokratien 1976 efter 42 år tvingades bort från regeringsmakten och att landet fick en borgerlig regering var att en betydande del av dem som radikaliserats av 60-talets vänstervåg valde att rösta på centerpartiet.

Men det var inte kärnkraftsfrågans verkliga läge som var den stora dolda agendan efter den borgerliga valsegern, det var SAF:s program. Visserligen inledde den borgerliga regeringen med en viss jobb- och välfärdsramapolitik, men efter några år var tongångarna helt andra. I slutet av 1970-talet gick arbetsgivarna in i en ny fas – från utbildning och ideologiproduktion till en aggressiv kampanjorganisation med syfte att sätta dagordningen, vinna slaget om opinionen – och få sin politik genomförd. Och resultatet känner vi. Högern vann kampen om

¹⁵ PM föredragen för SAF:s styrelse 18.3.71

¹⁶ Hansson, S. O. and Lodenius, A.-L. 1988, *Operation högervändning*.

problemformuleringsprivilegiet – och om politiken.

Fullt ut från 1980 genomfördes en allt mer öppen nyliberal politik. Svångremmar och reallönesänkningar kombinerades med en politik för höjda vinster för företagen bl a genom omfattande devalveringar. De nedskärningar det handlade om måste med dagens mått betraktas som ytterst blygsamma, men den betydelse förändringen i det politiska klimatet hade kan knappast överskattas. Den öppnade för de kommande decenniernas nyliberala systemskifte.

Så, en borgerlig regering med vänsterretorik som vinner på ett program för att värna välfärdsstaten som till och med kritiserar socialdemokratin från vänster har vi sett förut, med ett förskräckande resultat. Och låt oss samtidigt avfärda en falsk from vänsterdröm, nämligen att en borgerlig regering åtminstone har den fördelen att den radikaliserar arbetarrörelsen och leder till en klarare socialdemokratisk vänsterpolitik.

Tvärtom, de förhoppningar som fanns att socialdemokraternas återkomst 1982 skulle leda fram till ett snabbt brott med en ny liberal politik grusades som bekant snabbt. Det socialdemokratiska 1980-talet ledde som vi vet till en rad marknadsanpassningar av den svenska ekonomin, med valutaavregleringen som spjutspets och ansökan om EU-anslutning och övergivandet av målet om den fulla sysselsättningen som logisk slutpunkt, innan det blev dags för en ny borgerlig regering.

När regeringen Bildt tillträdde hösten 1991 behövde man inte uppträda med lånta fjädrar. Den verklighetsbild som arbetsgivarna och deras arméer i ett drygt decennium försökt skapa prånglades okritiskt ut som sanningen av opinionsbildare från media till akademi och SAF:s program var den enda vägen. Moderaternas och folkpartiets gemensamma plattform ”Ny start för Sverige” var en direkt översättning av många av SAF:s krav, och få var de borgerliga politiker och tjänstemän i statsrådsberedning och finansdepartement som inte nära samarbetat med, och inte sällan avlönats av, Timbro, Ratio, SNS, Industrins utredningsinstitut, Näringslivets ekonomifakta eller i vilken form nu det SAF-ledda projektet valt att uppträda. En av många var stiftelsen Marknadsekonomiskt alternativ för Sverige, MAS, tillkommet på gemensamt initiativ av Bengt Westerberg och SAF:s Sture Eskilsson, med syfte att förbereda ett borgerligt maktövertagande efter förlusten 1982. Näringslivets fond skaffade fram en generös finansiering, Bengt Westerberg – som vid denna tid framstod som en nyliberal hög – blev kanslichef och Carl Bildt ingick i styrelsen.¹⁷ Sammantaget kan man säga att den ekonomiska elitens direkta inflytande över en regering antagligen sällan varit större än över den Bildt ledde.

Åter blev resultatet av en borgerlig regering att socialdemokraterna drevs ytterligare ett steg åt höger. Och åter var det en ekonomisk kris som blev ursäkten. Den akuta ränte- och valutaturbulensen hösten 1992 – vem glömmer räntor på 250 % – visade att Bildts enda väg lett ner i diket. Men istället för att ta strid för en annan politik slöt socialdemokraterna upp bakom regeringen i två hårda krispaket i ”det största saneringsprogrammet för de offentliga finanserna i Sverige i modern tid”.¹⁸ Och sanering betydde med högerens vokabulär allt från karensdagar till nedskärningar i skolorna och höjningar av pensionsåldern. Nu kunde också i stor enighet genomföras ytterligare några ”reformer” av stor symbolisk och politisk betydelse: att inflationsmålet överordnas kampen mot arbetslösheten, en självständig riksbank, ställd utom demokratisk kontroll, rambeslut med utgiftstak i riksdagen för att garantera att de folkvalda inte föll undan för massornas krav och ett raserande av ATP-systemet till förmån för ett pensionssystem underställt marknaden. Som kulmen på denna period kan man kanske se Bildts och Carlssons gemensamma kampanj för att föra in Sverige i EU hösten 1994. Även

¹⁷ Hans Bergström 1987, *Rivstart* s 131 ff.

¹⁸ Carl Bildt, ”Den stapplande vägen till reformer och till Europa” i Jonung (red) 2003, *På jakt efter ett nytt ankare. Från fast kronkurs till inflationsmål* s 69.

här var nu trettio års höger- och arbetsgivarpolitik lyckligt fullbordad. Det är här inte utan intresse att notera att näringslivets motstånd mot en socialdemokratisk regering aldrig varit så svagt som 1994 och 2002. Vid bägge tillfällena gällde det att lotsa in Sverige i EU respektive EMU, något som kraftigt torde ha underlättats av en socialdemokratisk regering. 1994 lyckades det; 2002 var socialdemokratins prestige inte längre tillräckligt stark.

Konsekvenserna av denna utveckling känner vi. På ett allmänt plan har dessa beslut – fattade med berått mod i stor politisk enighet – inneburit en förskjutning av den politiska makten till näringslivet och de resursstarka aktörerna. Den har också lett till allvarliga konsekvenser för arbetar rörelsen. Ansvarstagandet för ned-skärningspolitiken har tårt hårt på vänsterpartiernas förtroendekapital och slitit ner tusentals partiaktivister. Framför allt står social demokratin ideologiskt avklädd. Den nya generation socialdemokratiska ledare som står och stampar för att ta över efter Persson har fostrats att försvara och genomföra en politik som lett till de mest omfattande sociala nedskärningar, privatiseringar och avregleringar som vårt land skådat, och som lett fram till gigantiska omfördelningar till det arbetande folkets nackdel.

Under tiden har den ekonomiska borgerligheten finslipat sina metoder. Dagen efter valet 2w6 presenterade Svenskt Näringsliv sitt nya program. Nu ska det man ännu inte lyckats uppnå genomföras: Slopad arbetsrätt, sänkta företagsskatter, slopad förmögenhetsskatt, stora löneklyftor. Och man har skolat en ny generation verkställare. Fortfarande är storföretagarna skeptiska till att själva besudla sig med politiskt/parlamentariskt arbete. Man jobbar hellre i sina egna lobbyorganisationer och sponsrar andra. I regeringen saknas de riktiga kapitalisterna. Mest tjänar Bildt, som faktiskt kan tacka de erfarenheter han gjorde som offentlig-anställd politiker för sin rikedom. I senaste numret av det borgerliga magasinet NEO – ett annat exempel på näringslivs-betald opinionsbildning – finns en intressant lista på ett hundratals personer som de initierade skribenterna tror nu håller på att ta över som verkställande tjänstemän och politruker i Rosenbad och på de centrala departementen. Jodå, där finns liksom förra gången gott om folk från Industrins och Handelsns utredningsinstitut, Skattebetalarnas förening, Ung företagsamhet, Handelskammaren och Timbro. Men som ett tidens tecken finns en ny grupp som redan verkar vara större, och där de unga finns: management-konsulterna, kommunikationsstrategerna, informationscheferna, reklambyrådirektörerna, PR-nissarna. Det är dit, snarare än till Timbro eller partikanslierna som 90- och 00-talets karriär-sugna mufare och lufare sökt sig. Företag som Kreab, McKinsey, JKL eller Hill och Knowlton är de nya borgerliga tankesmedjorna, det är där de nya strategierna funderas ut, utformas och kommuniceras. Yta och förpackning, javisst. Innehållet sköts som vanligt på annat håll.

Lästips: [Texter av Kjell Östberg](#)

[Till Tidsignal nr 5-6 \(2006\)](#)